

SERA DŽONA MANDEVILA GRĀMATA • 1503

# Mandevila ceļojumi

*Kataja, Lielais hans  
un Priestera Jāņa zeme*



PILNS TULKOJUMS • 9 SENIE KOKGRIEZUMI

BLUSABOOKS

GUDRĪBAS GRĀMATAS · SENIE CEĻOJUMI



# Mandevila ceļojumi

*Kataja, Lielais hans un Priestera Jāņa zeme*

Sera Jāņa Mandevila grāmata pēc 1503. gada Londonas  
izdevuma

BlusaBooks · MMXXVI



Tulkojums un komentāri © 2026 SIA "Blusa Entertainment".

Avots: *The boke of Johan Maundeuyl*, Wynkyn de Worde, Londona 1503 (STC 17249), Bodlija bibliotēkas eksemplārs; teksts pēc EEBO-TCP A06814 (CC0).

Kokgriezumi pārzīmēti no oriģināla.

# SATURS

|                                                       |    |
|-------------------------------------------------------|----|
| <i>Priekšvārds</i> .....                              | 5  |
| I Cilvēkēdāju salas un Mancī .....                    | 7  |
| II Kataja un Lielā hana pils .....                    | 16 |
| III Lielā hana galms .....                            | 23 |
| IV Tatāru ieražas, bēres un jaunā hana vēlēšana ..... | 29 |
| V Ceļi atpakaļ uz rietumiem .....                     | 32 |
| VI Aiz Katajas: Baktrija un grīfi .....               | 38 |
| VII Priestera Jāņa valsts .....                       | 42 |
| VIII Bīstamā ieļļa un milžu salas .....               | 49 |
| IX Labie ļaudis un Aleksandrs .....                   | 55 |
| X Saules un Mēness koki un Taprobana .....            | 59 |
| <i>Komentāri</i> .....                                | 62 |



## PRIEKŠVārds

---

**Grāmata, kas aizveda Eiropu uz Austrumiem.** Ap 1356. gadu Eiropā sāka kļīst grāmata, kuras autors sevi sauca par seru Džonu Mandevilu, angļu bruņinieku no Sentolbansas. Viņš stāstīja, ka 1322. gadā devies ceļā un trīsdesmit četrus gadus apceļojis Svēto zemi, Ēģipti, Indiju, Kataju un salas tālu aiz tām. Grāmata kļuva par vienu no viduslaiku populārākajām: tās rokrakstu saglabāties ap trīssimt, un tā tika pārtulkota gandrīz visās Eiropas valodās. To lasīja tirgotāji, mūki un karaļi, un ir ziņas, ka to pazina arī Kristofers Kolumbs.

**Kas bija Mandevils.** Mūsdienu pētnieki ir gandrīz droši, ka bruņinieka Mandevila nekad nav bijis vai vismaz ka viņš lielāko daļu aprakstīto zemju nav redzējis. Grāmata sarakstīta franciski un salikta no labākajiem tā laika ceļojumu aprakstiem — galvenokārt no franciskāņu mūka Odoriko no Pordenones stāsta par ceļojumu uz Ķīnu (ap 1330), arī no Viljama no Boldenzēles, Hetuma Armēņa un enciklopēdista Vincenta no Bovē darbiem. Autors tos pārstāstīja savā vārdā, papildināja ar leģendām un savām pārdomām un izveidoja stāstu, kas lasās kā viena cilvēka dzīves ceļojums. Tieši tāpēc grāmata ir tik dzīva: tajā blakus īstām ziņām par mongoļu Lielā hana galmu stāv cilvēki bez galvām, milži un koki, kas runā.

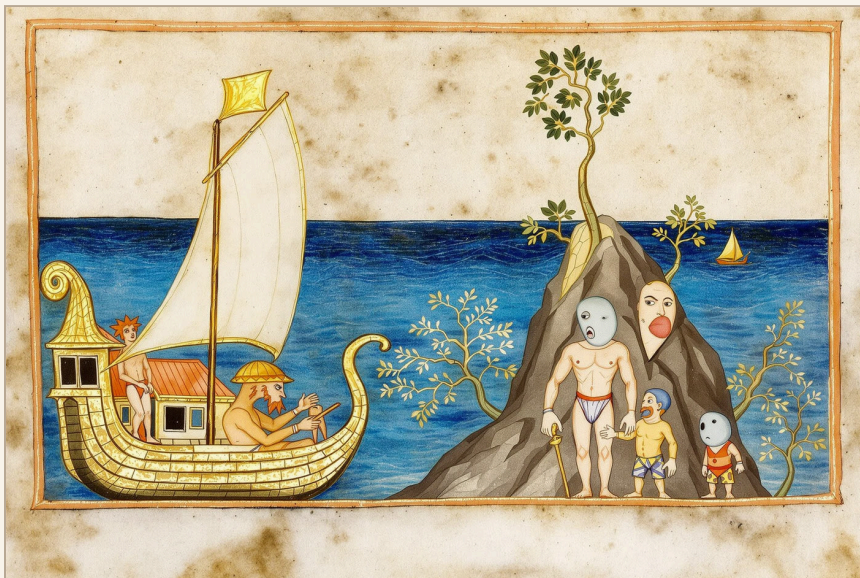
**Mūsu izdevums.** Angliski grāmata izplatījās vairākās versijās. Viena no tām nonāca drukā Londonā, kur to 1499. un 1503. gadā iespieda Viljama Kakstona mācekļi Vinkins de Vords. 1503. gada izdevums ir ievērojams ar kokgriezumiem, kuru nav agrākajā. Mūsu tulkojums tapis no šī izdevuma eksemplāra, kas glabājas Oksfordas Bodlija bibliotēkā. Eksemplārs nav pilnīgs: tajā saglabājušās lapas no 72. līdz 102. Tāpēc grāmata sākas teikuma vidū uz Dodi salas un arī beidzas pusvārdā uz Taprobanas salas. Taču tieši šī ir slavenākā daļa: Ķīna, ko tolaik sauca par Kataju, Lielā hana galms, ceļi atpakaļ uz rietumiem, Priestera Jāņa zeme un brīnumu salas pasaules malā.

**Tulkojums.** Tulkojām no 1503. gada teksta, ko salīdzinājām ar izdevuma lapu attēliem. Senā angļu valoda ir garu teikumu, «un ... un ...» valoda, tāpēc vietām teikumus sadalījām, bet saturu nemainījām un neko neizlaidām. Ja drukā kāds burts vai vārds bija izdzisis, to atjaunojām pēc konteksta. Grāmatā ir arī angļu izdevums: tas ir šī paša teksta pārcēlums mūsdienu angļu valodā.

**Kā lasīt.** Grāmatā ir tikai pats tulkojums, ko var lasīt bez pārtraukuma. Kur parādās vietvārds, tauta vai lieta, kas mūsdienās nav zināma, pie tās ir mazs cipars, un skaidrojums ir turpat lapas apakšā. Grāmata sadalīta desmit daļās, un katras daļas iekšpusē ir saglabātas oriģinālās nodaļas ar to senajiem numuriem. Grāmatas beigās katrai daļai ir īss stāsts *Vienkāršiem vārdiem* un *Ko saka vēsture* — kas aiz Mandevila stāsta slēpjas patiesībā. Svarīgākie vārdi un jēdzieni izskaidroti vērē tajā vietā, kur tie parādās pirmo reizi. Deviņi kokgriezumi no 1503. gada izdevuma pārzīmēti no oriģināla līnijām un ievietoti tajās pašās vietās, kur tie bija grāmatā. Katras daļas sākumā ir krāsaina ilustrācija 15. gadsimta grāmatu miniatūru manierē — tā ir mūsdienu darbs, nevis oriģināla daļa.

Šī ir vēsturiska avota publikācija. Mandevils raksta kā viduslaiku cilvēks — ar viņa laika ticību, aizspriedumiem un brīnumu kāri. Viņa vārdus atstājam neskartus; mūsu vērtējums ir tikai vērēs un komentāros.

## CILVĒKĒDĀJU SALAS UN MANCI



*Ilustrācija 15. gadsimta grāmatu miniatūru manierē*

**Par Dodi salu un tās dīvainajiem ļaudīm (62. nodaļas beigas)**

... Tad ir vēl cita sala, ko ļaudis sauc par Dodi<sup>1</sup>, un tā ir liela sala. Šajā salā dzīvo daudz un dažādu cilvēku, un viņiem ir ļaunas ieražas, jo tēvs ēd dēlu un dēls tēvu, vīrs savu sievu un sieva savu vīru. Un, ja gadās, ka saslimst tēvs vai māte, vai kāds draugs, tad dēls tūdaļ iet pie savas ticības priestera un lūdz, lai tas pavaicā elkam, vai viņa tēvs no šīs slimības mirs vai ne. Tad priesteris un dēls dievbijīgi noietas ceļos elka priekšā un vaicā tam, un elks viņiem atbild. Ja tas saka, ka slimais dzīvos, tad viņu ļabi kopj; bet, ja tas saka, ka viņš mirs, tad priesteris kopā ar dēlu vai ar

1. Oriģinālā *Dody*. Odoriko no Pordenones to sauc *Dondin*; kura tieši sala domāta, nav zināms — varbūt kāda no Andamanu vai Indonēzijas salām.

sievu, vai ar to draugu, kas nu tas būtu, nāk pie slimā, un viņi uzliek rokas tam uz mutes, lai aizspiestu elpu, un tā viņu nonāvē. Un tad viņi sacērt visu ķermeni gabalos un lūdz visus viņa draugus nākt un ēst no mirušā; un no tā viņi sarīko lielas dzīres, un tur ir daudz muzikantu, un viņi to apēd lielā mūzikā un dziesmās. Un, kad viņi visu miesu ir apēduši, tad paņem kaulus un apglabā tos, dziedot un ar lielu godu. Un visi tie viņa draugi, kas nav bijuši klāt, kad viņu ēda, nes lielu kaunu un negodu, tā ka viņus vairs nekad neturēs par draugiem.



*Kokgriezums no 1503. gada izdevuma, f. 72r — pārzīmēts no oriģināla līnijām*

Un šīs salas karalis ir liels un varens kungs, un viņam pakļautas piecdesmit četras lielas salas, un katrai no tām ir savs karalis. Un vienā no šīm salām ir cilvēki, kam ir tikai viena acs, un tā ir pieres vidū<sup>2</sup>, un viņi neēd neko citu kā jēlu gaļu un zivis.

2. Vienacaini ļaudis, līdzīgi antikajiem kiklopiem, nāk no Plīnija Vecākā un viduslaiku brīnumu stāstiem; Mandevils tos ņem no grāmatām, ne no redzētā.